

ТЕХНОЛОГІЇ ВИКОРИСТАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНИХ МОВ

*Головань Марія Олегівна,
методист гімназії-інтернату №13 м.Києва,
вчитель англійської та іспанської мов*

Збірник матеріалів XVIII Міжнародних педагогічно-мистецьких читань
пам'яті професора О.П.Рудницької
м.Київ, 2020 р. (Випуск 3(15))

*«Учень – це не посудина, яку потрібно наповнити, а факел,
який треба запалити».*

Сократ

В наші дні викладацьке мистецтво чітко диктує необхідність нових підходів до навчання, у тому числі й іноземної мови. Старі методики, що були колись єдино вірними, відходять в минуле, а їх місце займає нова, креативна техніка викладання, що ґрунтується не на вивченні матеріалу напам'ять, а на розумінні пройденого матеріалу і зацікавленості в його вивченні.

Сучасними пріоритетами у житті стали не просто знання фактів, не вміння, а здатність користуватися набутими знаннями та навичками; не споживання, а співпраця, ініціативність та здатність вирішувати поставлені завдання. Таким чином, виникає питання формування ефективної методики на уроці, спрямованої на оволодіння учнями універсальними навчальними діями, і на розвиток позитивної мотивації.

Одним з нових підходів у викладанні іноземної мови є **критичне мислення**. Ще в 1933 році Джон Дьюї, американський педагог-новатор, сказав, що «навчити людину мислити» є головною метою системи освіти. Ця технологія розвиває індивідуальність, вчить людину використовувати її інтелектуальний потенціал, виховує людину, здатну самостійно та швидко вирішувати проблеми, які виникають.

Існує багато визначень критичному мисленню, але стосовно процесу навчання, це, передусім, спосіб взаємодії з ідеями й інформацією, розумовий процес, який розпочинається із сприйняття інформації і закінчується ухваленням рішення. Це залучення учнів до різних способів і прийомів навчальної діяльності (ситуація вибору, діалог, мозковий штурм, дебати, робота в групі тощо).

Технологія критичного мислення дає учню:

- Вміння співпрацювати;
- Вміння відповідально ставитися до навчання;
- Підвищення ефективності сприйняття інформації;
- Підвищення зацікавленості як до самого матеріалу, який вивчається, так і загалом до процесу навчання;
- Бажання та вміння стати людиною, яка вчиться протягом життя.

Технологія критичного мислення дає вчителю можливість:

- Створити в класі атмосферу відкритості та відповідальної співпраці;
- Використовувати систему ефективних методик, які сприяють розвитку самостійності;
- Допомогти учням стати одночасно практиками та аналітиками, які вміють грамотно аналізувати свою діяльність;
- Стати джерелом цінної інформації для своїх колег.

Отже, технологія розвитку критичного мислення є структурою уроку, що складається з **трьох етапів**: стадії виклику, смислової стадії та стадії рефлексії. Така структура відповідає етапам людського сприйняття: спочатку потрібно настроїтися, згадати, що тобі відомо по темі, потім познайомиться з новою інформацією, потім подумати для чого тобі знадобляться отримані знання і як ти зможеш їх застосувати.

На стадії виклику (evocation) в учнів є можливість, використовуючи свої попередні знання, будувати прогнози, самостійно визначати цілі пізнавальної діяльності на цьому уроці. Цей етап роботи не оцінюється і не критикується

учителем. Такі умови розширюють можливості учнів, знімають бар'єри в спілкуванні, створюють «будівельні ліси» для формування нових знань і умінь. Індивідуальна робота змінюється роботою в парах (2,3 хвилини). У результаті такої роботи з'являються ідеї, представлені в інтерпретації учнів. Роль учителя на цьому етапі полягає в тому, щоб стимулювати учнів до згадування того, що вони вже знають по темі, що вивчається, сприяти безконфліктному обміну думками. При цьому, будь-яка думка учня - цінна. Важливість цієї стадії в тому, що усі етапи взаємопов'язані, а, як відомо, хороший початок - половина справи.

На стадії осмислення (realization of meaning) головне завдання - підтримати активність учнів і їх інтерес, створений під час фази виклику. Тут відбувається пошук відповідей на питання, поставлені на початку уроку. Учень працює самостійно, в парах або групах. Якщо щось не зрозуміло, то він може звернутися за допомогою до учителя. Це етап пізнання, де учні знайомляться з новою інформацією, ідеями або поняттями, зв'язують їх із вже наявними знаннями, активно відстежуючи своє розуміння. Учитель на цьому етапі може бути безпосереднім джерелом нової інформації. В цьому випадку, завдання учителя полягає в ясного і привабливому викладі інформації. Так само важливо виділити достатній час для реалізації смислової стадії.

На стадії рефлексії (reflection) розуміється значення нового матеріалу, складається подальший план навчання. Учитель підтримує активність учнів, дозволяє з'ясувати, наскільки дитина зрозуміла тему. Тут повинні задаватися як закриті (що висловлюють одну думку), так і відкриті (що виражають декілька думок) питання. Відповіді мають бути по можливості повними і розширеними. Відбувається цілісне осмислення, систематизація, узагальнення і засвоєння отриманої інформації, вироблення власного відношення до матеріалу, що вивчається, виявлення ще непізнаного. При цьому, поєднання індивідуальної і групової роботи на цьому етапі є найбільш доцільним.

Технологія розвитку критичного мислення має в розпорядженні величезний арсенал прийомів і стратегій, спрямованих на виконання завдань етапу, що урізноманітнює урок і зробить його ефективним. Кожному етапу властиві власні методичні прийоми і техніка, спрямовані на виконання завдань

етапу. Комбінуючи їх, ми плануємо урок відповідно до рівня зрілості учнів, мети й об'єму навчального матеріалу. Можливість комбінування техніки дозволяє вчителю вільно почувати себе. Робота за цією технологією дає можливість адаптувати її відповідно до своїх переваг, цілей і завдань. Комбінування прийомів допомагає досягти і кінцеву мету застосування технології розвитку критичного мислення - навчити дітей застосовувати цю технологію самостійно, щоб вони змогли стати незалежними і грамотними, й із задоволенням вчилися впродовж усього життя.

Методи опанування читання, аудіювання, письма та говоріння

Знаючи труднощі на початку освоєння цієї технології, для полегшення своєї роботи мною були розподілені прийоми відповідно до завдань навчальної діяльності. Так, наприклад, при навчанні **навичкам читання** мною використовується прийом **інсерт**.

Інсерт (Insert) - це такий прийом маркування тексту, коли учні значками позначають те, що відомо, що суперечить їх представленням, що є цікавим і несподіваним, а також те, про що хочеться дізнатися детальніше.

“√”	“+”	“-“	“?”
Те, що ви читаєте відповідає тому, що ви знаєте, про що читали раніше	Те, що ви читаєте є новим для вас	Те, що ви читаєте не відповідає тому. Що ви вже знаєте, про що читали до цього	Те, що ви читаєте, не зрозуміло, і ви хочете дізнатися більше про це.

Таб.1

Навчання усного мовлення проводиться ефективніше із застосуванням таких методів як:

Перехресна дискусія - розвиток уміння розуміти різні точки зору і формування навичок ухвалення рішення. Цей метод також можна застосовувати при навчанні письму, коли в домашньому завданні мається на увазі написання есе.

«Ручка на середині столу» - забезпечує організацію послідовної і продуктивної бесіди учнів, розвиток у них толерантності.

Приєм «тонких» і «товстих» питань

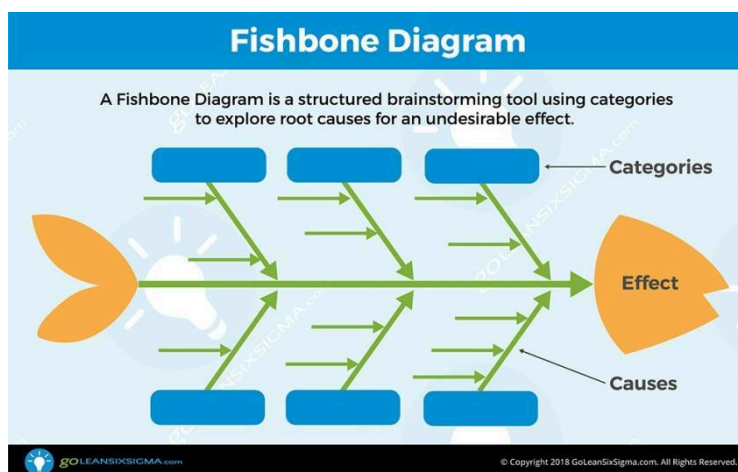
«Тонкі» питання	«Товсті» питання»
<p>Хто?</p> <p>Що?</p> <p>Коли?</p> <p>Як звали ...?</p> <p>Чи було ...?</p>	<p>Дайте три пояснення, чому ...?</p> <p>Поясніть, чому ...?</p> <p>Чому ви думаєте... ?</p> <p>Чому ви вважаєте ...?</p> <p>У чому різниця... ?</p> <p>Припустімо, що буде, якщо ...?</p> <p>Що якщо... ?</p> <p>Може ...?</p> <p>Буде ...?</p> <p>Чи міг ...?</p> <p>Чи згодні ви... ?</p> <p>Чи вірно ...?</p>

Таб.2

«Мозковий шторм» (Brainstorming) - стимулює уяву для отримання оригінальних ідей.

Серед методів, що використовуються при формуванні та розвитку навичок письма, найрозповсюдженішими є:

Фішбоун (Fishbone) - виписування причин даної проблеми і можливих джерел для розкриття її суті.

Інтерактивна стратегія ЗХД (Знаю. Хочу дізнатися. Дізнався) - формування навичок самостійної роботи над інформацією і розвиток уміння стисло формулювати інформацію у письмовій формі.

What I know	What I want to know	What I have learnt

Таб.3

Сінквейн (Think vain)- формування здатності резюмувати інформацію, викладати складні ідеї і почуття в декількох словах (рефлексія, робота в парах).

При навчанні навичкам сприйняття на слух можна вибірково використовувати усі вищевикладені методи, тому що усі вони на певних етапах мають на меті прослуховування інформації або тексту.

Ефективним є, на мій погляд, використання на уроках різних органайзерів.

Наприклад:

- **Кластер (гроно)** - виділення смислових одиниць тексту і графічне їх оформлення в певному порядку у вигляді грона, служить для виклику «старих» знань і активізації їх для подальшого вивчення.

Кластер відбиває первинні представлення учнів про предмет, що вивчається, сприяє повноцінному резюмуванню і уявляє наглядно схему роздуму по темі.

Кластери можуть стати провідним прийомом і на стадії виклику, рефлексії, так і стратегії уроку в цілому.

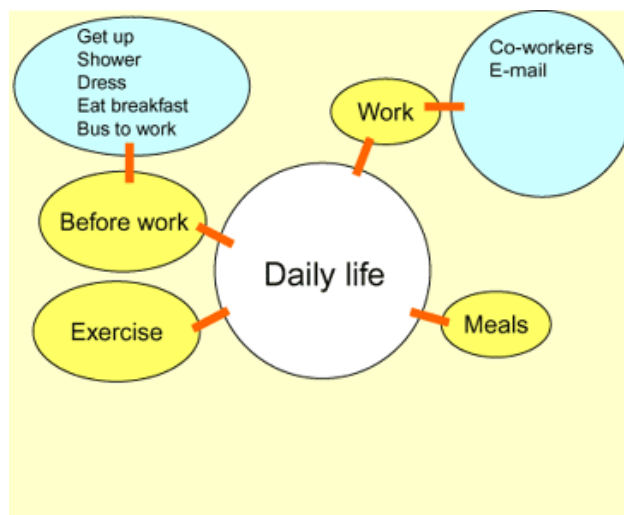

Рис. 2

- **Діаграма Венна** - добре працює на формування вміння логічно міркувати і виявляти загальне і різне в порівнюваних об'єктах і поняттях (при вивченні граматики).

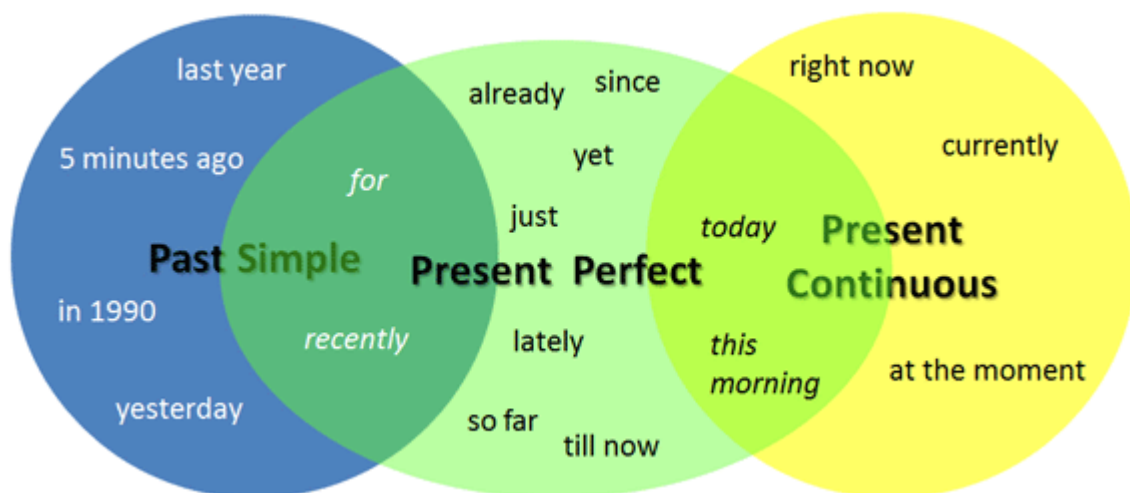

Рис.3

Критичне мислення - це підхід в навчанні, орієнтований на розвиток самостійної, творчої, мислячої особистості, на самореалізацію «я» учня, на розвиток його творчого потенціалу, на те, щоб він зміг застосувати отримані знання в подальшому житті і легко адаптуватися у навколишньому світі.

Використовуючи ці прийоми, ми готуємо учнів до вимог, які пропонують нам нові стандарти освіти, а саме, готуємо компетентних особистостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лабенко О. Розвиток критичного мислення в середніх загальноосвітніх закладах / О. Лабенко // Рідна школа. – 2001. – № 4 – С. 68–70.
2. http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/49741/
3. <https://www.cambridge.org/elt/blog/2018/04/04/teaching-critical-thinking/>
4. <http://www.criticalthinking.expert/instrumenty/struktura-interaktivnogo-uroku-z-rozvitku-kritichnogo-mislennya/>
5. <https://oupeltglobalblog.com/2013/10/09/critical-thinking-in-your-lessons-its-easier-than-you-think/>
6. <https://www.teachingenglish.org.uk/blogs/ninamk/critical-thinking-skills>
7. http://www.yrok.net.ua/load/nova_ukrajinska_shkola/prijomi_roboti/ponjattja_tovstikh_i_tonkikh_pitan_i_sut_prijomu/313-1-0-7256

ІЛЮСТРАЦІЇ

1. <https://goleansixsigma.com/cause-and-effect-diagram/>
2. https://web2.uvcs.uvic.ca/courses/elc/sample/beginner/wt/wt_04.htm
3. <https://www.pinterest.com/pin/28429041374932426/>